

І. Д. Левчин, асист.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ У ПОЕЗІЇ САЛЬМАНА ГАРАТІ

Розглянута революційна творчість Сальмана Гараті (1959–1986) – представника молодого покоління поетів 80-х рр. ХХ ст. в Ірані. Досліджена специфіка тематики його творів, які вирізнялися соціальним і патріотичним спрямуванням. Опрацьовані поезії зі збірок "Із зеленого неба", "Двері у дім сонця" та "Від цієї зірки до тієї зірки".

Ключові слова: *Революційна поезія Ірану, тематика поезій С. Гараті.*

Усі значущі події, які відбувалися в Ірані у ХХ ст. (Конституційна революція (Машруте) 1906 р., Ісламська революція 1979 р., ірано-іракська війна 1980–1988 рр.), принесли вагомі зміни у суспільно-політичне і культурне життя іранського народу. Після перемоги Ісламської революції 1979 р. нова влада всіляко заохочувала відображення у літературі ісламських цінностей, що не могло не вплинути на подальший розвиток культури, літератури і філософії в Ірані.

У 80-х рр. ХХ ст. в Ірані виникла література молодого покоління, яке розпочало свій творчий шлях у революційний період. Основною темою їхньої творчості слугували поезії Ісламської революції, заклик до протистояння та перемоги, тяжкий період восьмирічної війни Ірану з Іраком (1980–1988), патріотизм, боротьба з ворогом, героїзм шахідів, смерть лідера революції Імама Хомейні та інші [10, с. 200–204]. До поетів молодого покоління можна віднести таких: М. Абдолмалекіян, К. Амінпур, А. Мусаві Гярмаруді, А. Газве, І. Гамбарі, Ш. Лангруді, Н. Мардані, Ю. Міршакак, Н. Рахмані, Б. Салехі, Ф. Сарі, Т. Сафарзаде, Сепанлю, Ф. Солеймані, Ф. Тамімі, З. Тарабі, П. Б. Хабіб-Абаді, С. Гараті, Х. Хосейні, А. Б. Чахі тощо. З погляду поетичної майстерності їхня творчість не вирізняється такою яскравістю й високою художністю, як перська поезія класичного періоду, але, як зазначає М. Акбарі, "серед них є достойні поезії, що відрізняються художньою зрілістю і змістовністю. Серед таких, зокрема, можна виділити твори С. Гараті та К. Амінпура" [3].

Сальман Гараті народився 1959 р. в одному із селищ поблизу міста Тангабона в провінції Мазандаран у релігійній родині. Середню освіту отримав у рідному краї. Закінчив педагогічне училище у галузі мистецтв, і працював учителем в одному із селищ поблизу Лангаруда. Восени 1986 р. молодий поет загинув в автомобільній катастрофі.

Його творчий доробок складають три збірки поезій. Перша з них "Із зеленого неба" ("از آسمان سبز") була видана за життя поета у 1985 р., а інші дві "Двері у дім сонця" ("دری به خانه خورشید") і "Від цієї зірки до тієї зірки" ("از این ستاره تا آن ستاره") опубліковані в 1988 р. Остання є збіркою поезій для дітей та молоді. У цих трьох збірках зустрічаються поезії, в яких зливаються романтичні уявлення поета про світ і революційний ентузіазм, а також продемонстровано тему захисту національного духу і культури, наприклад: "Майже молитви" ("نیایش وارِه ها"), "На самоті після похорон" ("در خلوت بعد از یک تعشیه"), "Пекло і дерево горіха" ("از برزخ کبود"), "Із темно-синього чистилища" ("و درخت گردو"), "Поклон вітру і дощу" ("سجده باد و باران"), "О, біла відповідь!" ("ای پاسخ سپید") та ін.

Простежено, що у доробку поета переважають поезії, написані у жанрових формах ше'ре ноу ("нова поезія"), газель, рубаї та добейті, а щодо образів, то поет найчастіше звертається до таких найменувань явищ природи, як: *скеля* (صخره), *небо* (آسمان), *дощ* (باران), *сонце* (آفتاب), *земля* (زمین), *гора* (کوه), *ліс* (جنگل), *сніг* (برف), *дерево* (درخت), *туман* (مه), *гірська місцевість* (سنگلاخ) та ін. Його мова проста і зрозуміла [9, с. 228–230]. Наприклад, у одному із його рубаї зі збірки "Із зеленого неба" ("از آسمان سبز") читаємо:

*"Хоча в моїй душі панує буревій
і фундамент мого серця стоїть на руїнах,
Але в мені є міст із болю і скрути, з якого
звертаюсь я до крацюго життя"*

"هر چند هوای دل من طوفانی است،
بنیاد دلم نهاده بر ویرانی است،
در من اما پلی ست از درد و نیاز
می خواندم آن سوی که آبادانی
است" [6]

У іншій поезії написаній у формі ше'ре ноу "در خلوت بعد از یک" ("На самоті після похорон") поет описує ситуацію в суспільстві під час війни і своє бажання брати участь у цих подіях:

*"Я сумую за фронтом,
Як же нудно на вулицях,*

"دلم برای جبهه تنگ شده است
چقدر جاده های هموار کسالت آورند

*Від одноманітності стін – осоплює туга,
Так хочеться посидіти на найвищій горі,
Там зверху – я bliще до неба,
І можу передбачити
мить народження дощу"*

از یکنواختی دیوارها دلم می گیرد
می خواهم بر اوج بلندترین صخره بنشینم
آن بالا به آسمان نزدیک ترم
و می توانم لحظه های تولد باران را
پیش بینی کنم..." [6]

Актуальною для віршів поета була тематика присвячена трагічним подіям у Карбалі, десятиденному трауру за Імамом Хусейном (Ашура), звеличенню та оплакуванню лідера Ісламської революції. У своїй поезії "صبح، انعكاس تبسم توست" ("Ранок – відображення твоєї посмішки") С. Гараті прославляє Імама Хомейні:

*"Навіть якщо Земля зрівняється з Галактикою, її розмір буде нікчемно малим,
щоб вмістити всю твою велич.
Твій погляд охоплює більше ніж можна
осягнути,
Твої очі – святиня, в якій хмари схилиються
на землю під час молитви дощу.
Це знають навіть янголи, що і полови-
на тебе ще не вивчена..."*

"زمین اگر برابر کهکشان تکرار شود
حجم حقیری است
که گنجایش بلندی تو را نخواهد داشت
قلمرو نگاه تو دورتر از پیداست
و چشمان تو معبدی
که ابرها نماز باران را در آن سجده
می کنند
این را فرشته ها حتی می دانند
که نیمی از تو هنوز
نامشکوف مانده است..." [6]

С. Гараті звеличує свою Батьківщину, виказує свою віру в неї, її силу і стійкість "نیرومند" (сильна), "تواناترین" (наймогутніша). Поет захоплюється і пишається героїзмом рідної землі, і разом з тим його охоплює смуток через важку долю іранського народу у часи ірано-іракської війни (1980–1988). Наприклад, у поезії "دوخ و درخت گردو" ("Пекло і дерево горіха") виражене розповсюдження ідей патріотизму, свободи і справедливості:

*"О, ти, що стоїш на сонячному полі так
явно, О, моя Батьківщино,
О, найсильніша серед пригнічених!
Де ще є миліша серцю земля,
О, земле осяяна божим світлом!
Що є у мене, щоб тут залишитися,
Без Батьківщини на всіх землях я обез-
долений,
Протоптаний шлях чекає на мене,
Де б не був шийт, скрізь він чужинець,
І знову немов моє дзеркало, війна тоне
у тилу..."*

"ای ایستاده در چمن آفتابی معلوم
ای وطن من،
ای تواناترین مظلوم!
کجای زمین از تو عاشق تر است
ای چشم انداز روشن خدا!
من چه دارم که بگذارد اینجا بمانم
بی وطن از تمام زمین بی نصیب
است
جاده فرسوده چشم انتظارم
شیعه هر جا که باشد غریب است
جنگ باز آنکه آیینه ام غرق گرد
است..." [6]

У поезії "پاسخ یک نامه" ("У відповідь на один лист") С. Гараті, відповідає на лист людини, що проживає на Заході. Поет захищає національний дух і культуру, зображує Іран як країну благоустрою і свободи. М. Д. Кязімов у праці "Персидская поэзия конца XX века" відзначає, що "таку ідеалізацію іранського суспільства під час соціально-політичних потрясінь легко пояснити молодим віком поета, його бажанням переконати у правильності зробленого вибору, хоча воно не завжди опиралось на існуючу дійсність" [2, с. 198–199].

*"...Тут є дерева і вода
Птахи і сонце,
І мільйони рук
Заповнюють небо.
Тут завжди звучить музика,
Яку ми не чули досі.
І потійно квітнуть квіти,
Назв яких
Немає у енциклопедії квітів..."*

*"... اینجا درخت و آب
پرنده و آفتاب
و میلیونها دست
آسمان را آکنده اند
اینجا همیشه آوازی هست
که تا کنون نشنیده ایم
و مرتب گلهایی می شکوفند
که نامشان
در دائرة المعارف گلها نیست..."*
[7]

С. Гараті у поезії "در آیینۀ پرسش" ("У дзеркалі питання") помітний натяк поета на громадянський обов'язок кожного іранця перед своєю країною. Називаючи себе "чорною сторінкою у величезному зошиті життя", визнає свою провину за смерть кожного шахіда, і тих людей, що загинули в ім'я розквіту країни. Їхні вчинки пробуджують у душі героя "пляму світла", яка є символом очищення, відродження і готовності діяти:

*"Що я?
Одна чорна сторінка
у величезному зошиті життя.
Учитель буття
Одну велику пляму світла
Намалював у моїй душі,
Яка зі смертю [проводами] кожного шахіда
збільшується"*

*"من چیستم؟
یک صفحه سیاه
در دفتر سترگ حیات
آموزگار وجود
یک لکه ی درشت نور
در جان من گذاشت
که با تشییع هر شهید
تکثیر می شود"* [6]

Його гостра критика негативний рис характеру тих, хто у важкі для країни часи думав лише про себе і свою наживу, відображена у вірші "یک قلم نسازا به مُحْتَكِر، قَرینًا الی الله" ("Гнівне слово про спекулянта, заради Аллаха"). С. Гараті образ спекулянта

описує як "پستونشین حقیر" (нікчема, що засидівся у коморі) і "نشئه ی" (сп'янілий від грошей), оскільки він змушує людей стояти у чергах, приховує товар і стає заручником своєї жадоби до грошей. Інший персонаж цієї поезії, байдужий спостерігач, теж за-суджується поетом.

Інші мотиви, добра і світла, відображені у поезії "با آفتاب" ("Із щирим сонцем"). Поет описує позитивні якості людини, абстрактне загальне добро, яке завжди супроводжує людину не залежно від її суті. Це світло скрізь і в мечеті, і на селянському полі, і в атобусі, і на фронті, воно проникає у всі сфери суспільних і особистих взаємин людей. Таким чином С. Гараті звеличує перемогу добра і справедливості.

У вірші "دنیا در باتلاق تقلب" ("Світ у болоті обману") поет оцінює ставлення світових держав по відношенню до Ірану. Він із сарказмом описує те, як світ сприймав важкий стан його країни:

<i>"Ті, хто розводять голубів, – [вони] професійні політики, Паперових голубів, уже деякий час в небо світу запускають. І прагнуть, щоб світ повірив в те, що рани Ірану лікуються оливковою маззю"</i>	<i>"کفتر بازار سیاست پیشه کفترهای کاغذی را چندی است در آسمان دنیا پرواز می دهند و سعی دارند دنیا باور کند زخم ایران با پماد زیتون التیام می یابد"</i>
---	---

[6]

Поет вкотре погоджується із зовнішньою політикою нового уряду Ірану, підтримує дії палестинців і країни "третього світу". С. Гараті пише про уроки історії, зокрема, називає помилкою вторгнення радянських військ до Афганістану, порочність вчення і прогнозів Маркса і Леніна, ідеї комуністів. Поет не приховує свої політичні переконання, гостро критикує і направляє свій гнів на тих, хто вирішує долю світу і у кого "на столах замість хліба лежить карта світу" [2, с. 203].

З перемогою Ісламської революції поет, як і мільйони інших людей, очікував змін. Про найголовніші з них описано у вірші "غنچه ی نرگس" ("Бутон нарциса"). С. Гараті революцію порівнює з бутоном квітки, яка має з часом розкрити свої можливості. Він переконаний, що найбільше люди очікували знищення гнобителів та пануючої несправедливості. Але, як зазначає М.Д. Кязімов, уже через декілька років після революції у віршах С. Гараті

"عيد در دو نگاه" ("Свято у двох поглядах") очікування поета змінюються розумінням того, що продовжує існувати соціальна прірва між різними шарками суспільства [2, с. 204].

Соціальні мотиви відображені і в інших поезіях С. Гараті, наприклад, у "افسردگی" ("Смуток") чи "از این ستاره تا آن ستاره" ("Від цієї зірки до тієї зірки"), але подаються дещо приглушено. А в поезії "از بی خطی تا خط مقدم" ("Від відсутності межі до межі фронту") соціальна тема змінюється філософським осмисленням поведінки людей у суспільстві. Поет згадує про те, що люди ще з часів Адама пошукали безсмертя і витрачали для цього мішки грошей. Проте ці всі спроби були марними, і призводили лиш до забуття людини. С. Гараті радить уникати топтання на одному місці, марного витрачання часу і грошей, як от "недопалки сигар Черчила". На думку поета, у людини повинна бути благородна мета, і всі сили потрібно направляти на її досягнення у цьому "каравані", що рухається вперед і "не збирається повертатись".

"Коли починаєш свій шлях,

З кожним кроком

Сонце

Бачиш більшим,

Цей караван іде на зустріч із сонцем"

"...وقتی به راه می آیی

با هر گامی که بر می داری

آفتاب را

بزرگتر می بینی

این کاروان به زیارت آفتاب می رود..."

[6]

У творчості поета багато поезій присвячених сміливості шахідів, зокрема у збірці "Від цієї зірки до тієї зірки" ("از این ستاره تا آن ستاره") С. Гараті на прикладі шахідів дає настанови молодому поколінню як треба любити і захищати свою Батьківщину. У таких віршах як "صبح" ("Ранок"), "دفتر نقاشی" ("Зошит для малювання"), "پیام" ("Повідомлення"), "خاطره" ("Пам'ять"), "دستور" ("Вказівка"), "زنگ انشاء" ("Дзвінок для твору") підкреслюється пам'ять про загиблих героїв, вірність їхній святій справі і перемогу над ворогом. Серед інших віршів про шахідів варто виділити поезію "سرباز" ("Солдат"), в якому поет описує один день життя родини, яка втратила свого годувальника. Проте поет не акцентував увагу на трагічності дійсності, він з вірою дивився у майбутнє, за яке загинули шахіди, зокрема, у таких віршах, як "سرو" ("Червона спальня"), "کوچک" ("Маленький кіпарис"), "بهار با تو درختی ست" ("Весна з

тобою – дерево"), "پرنندگان می آیند" ("Птахи прилітають"), "شرحی "موارد خصائص" ("Роз'яснення чутливих обставин") та ін.

Отже, революційна творчість молодого й талановитого поета С. Гараті (1959–1986) тривала всього декілька років. У першій половині 80-х рр. ХХ ст. в постреволюційній літературі Ірану була актуальною суспільно-політична тематика. С. Гараті – яскравий представник молодого покоління поетів тієї доби. Його твори вирізнялися соціальним і патріотичним спрямуванням, переважають теми всенародної справедливості, відповідальності за долю вітчизни, соціального розшарування людей, гостра критика негативних якостей людини, звеличення лідерів Ісламської революції, надія на краще майбутнє іранського народу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кляшторина В.Б. Иран 60–80-х годов. От культурного плюрализма к исламизации духовных ценностей. – М.: Наука, 1990. – 208 с.
2. Кязимов М.Д. Персидская поэзия конца XX века. – Баку, 2005. – 336 с. Перською мовою:
3. Акбарі, Манучехр. 1992. – بخش اول شعر، جلد 1، نقد و تحلیل ادبیات انقلاب اسلامی، بخش اول شعر، جلد 1، اول، سازمان مدارک فرهنگ انقلاب اسلامی، تهران، 1371.
4. Багері, Саед; Мохаммаді Ніку, Мохаммадреза. 1993. – ساعد و محمدی - نیکو، محمدرضا. شعر امروز، انتشارات بین المللی الهدی، تهران، 1372.
5. Гараті, Сальман. 1985. – چاپ اول، انتشارات حوزه هنری - سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، 1364.
6. Гараті, Сальман. Збірка поезій "Із зеленого неба" (1985): <http://www.shereno.com/3562/3347/>
7. Гараті, Сальман. Збірка поезій "Двері у дім сонця" (1988): <http://www.shereno.com/3562/3341/>
8. Гараті, Сальман. Збірка поезій "Від цієї зірки до тієї зірки" (1988): <http://www.shereno.com/3562/3340/>
9. Гасемі, Хасан. 2004. - حسن. صورخیال در شعر مقاومت، انتشارات فرهنگ گستر، - تهران، 1383.
10. Яхеги, Мохаммад Джафар. 2006. – یاحقی، محمد جعفر. جویبار لحظه ها: جریانهای - ادبیات معاصر فارسی (نظم و نثر)، انتشارات جامی، تهران، 1385.

Стаття надійшла до редакції: 17.04.15

И. Д. Левчин, ассист.

Институт филологии КНУ им. Т. Шевченко, Киев

Патриотические мотивы в поэзии Сальмана Гарати

Рассмотрена революционная тематика в творчестве Сальмана Гарати (1959–1986) – представителя молодого поколения поэтов 80-х гг. ХХ в. в Иране.

Исследована специфика тематики его произведений, которые выделялись социальными и патриотическими настроениями. Проанализированы поэзии со сборников "Из зелёного неба", "Дверь в дом солнца" и "От этой звезды до той звезды".

Ключевые слова: Революционная поэзия Ирана, тематика поэзий С. Гарати.

I. Levchyn, Ph.D, Assistant Professor
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Patriotic motives in Salman Harati's poetry

The author of this article examines the specificity of themes in the revolutionary poetry of Iranian poet Salman Harati (1959–1986) – a representative of the younger generation of poets in 80s of the twentieth century in Iran. The author investigates the social and patriotic statements in Salman Harati's poetry.

Keywords: Iran revolutionary poetry, themes of Salman Harati's poetry.

УДК 821.161.1-3-994.09'06

А. Львович, студ.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ТЕКСТ ОБЭРИУТОВ В РОМАНЕ ВИКТОРА ПЕЛЕВИНА "ЧИСЛА"

В статье приведены результаты сравнительного анализа текстов Даниила Хармса и Александра Введенского с текстами Виктора Пелевина "Элегия" и "Числа" на основании образного ряда в произведениях.

Ключевые слова: авангард, образ, В. Пелевин, Д. Хармс, А. Введенский.

Одной из причин дискурсивных корреляций знаковых произведений XXI века с произведениями, написанными в начале или середине XX века, является попытка переосмыслить ранее заданные ориентиры и творческие методы. Авторы современной литературы активно обращаются к произведениям писателей разных направлений не с целью выработать новые методы, но стремясь переосмыслить старые⁶[5].

⁶ Мережинская А.Ю. Русская литература XX века в обобщающих моделях. Типология и дискуссионные вопросы / А.Ю.Мережинская // Русская литература. Исследования : сб. науч. трудов / Киевский национальный ун-т им.Тараса Шевченко ; Ин-т литературы им. Т.Г. Шевченко ; [редкол. : А.Ю. Мережинская и др.]. К. : Логос, 2006. Вып. 8.